

Ö OBJAŠNENJIMA NEKIH TERMINA I POJMOVA U VOJNOM REČNIKU

U Vojnom rečniku (operativno-tehničkom) izdanje DSNO 1967. god., ima pitanja i termina za koja su data nepotpuna i pogrešna objašnjenja. U ovome članku osvrnuću se na neka od njih.

1) O ratu, na strani 275 i 276, stoji sledeće objašnjenje:

„RAT — akt sile, organizovana oružana borba između različitih država ili klasa radi postizanja određenih ekonomskih i političkih ciljeva. Rat je sredstvo politike, odnosno produženje politike drugim, nasilnim sredstvima. Nema rata bez primene oružanog nasilja, bez organizovane oružane borbe. Pojam rata je širi od pojma oružane borbe, jer on zadire u sve grane delatnosti i angažuje sve izvore i mogućnosti zaraćenih strana. Ali, oružana borba uvek je prisutna i glavni je sadržaj rata. Pored oružane borbe pojam rata obuhvata i kompleks najraznovrsnijih pojava (mera) političkih, ekonomskih, vojnih i dr. U pripremanju i vođenju rata učestvuju svi državni faktori i angažuju se svi izvori i ceo potencijal zemlje. Rat je društvena pojava. Pojavljuje se nastankom klasnog društva kao jedan od oblika klasne borbe i krajnje sredstvo za razrešavanje protivrečnosti klasnog društva, protivrečnosti između država i naroda. Podela i klasifikacija ratova vrši se po raznim kriterijumima: prema njihovoj društveno-ekonomskoj i političkoj suštini (pravedni i nepravedni); prema cilju kojima teže i društveno-političkim snagama koje ga vode — revolucionarni rat, narodnooslobodilački rat, građanski rat (v.), imperijalistički rat, kolonijalni rat, prema prostoru na kojem se izvodi — pomorski rat (v.), vazdušni rat (v.), i sl., prema sredstvima kojima se vodi ili se može voditi — nuklearni rat (v.), termonuklearni rat (v.), konvencionalni (klasični) rat, hemijski rat (v.), biološki rat (v.), podmornički rat; prema karakteru i pokretljivosti kojom se vodi — manevarski rat (v.), pozicioni rat (v.); prema obliku i karakteristikama dejstva — partizanski rat (v.), frontalni rat (v.); prema načinu ratovanja, prostoru i vrsti primenjenih sredstava — opšti svetski rat (v.), lokalni rat (v.), a u stranoj vojnoj literaturi i ograničeni rat (v.) i sl.

U Vojnom rečniku pored objašnjenja o ratu, definisani su i sledeći termini: „frontalni rat (str. 75 i 76), nuklearni rat (str. 170), termonuklearni rat (str. 322), partizanski rat (str. 202), podmornički rat (str. 217), pomorski rat (str. 225), pozicijski rat (str. 231), psihološki rat (str. 261), hemijski rat (str. 88), biološki rat (str. 25) i manevarski rat (str. 140)“.

Na pitanje šta je rat, odgovor u Vojnom rečniku nije sistematizovan i izmešan je sa oružanom borbom, tako da se rat i oružana

borba na nekim mestima poistovećuju, a na drugim odvajaju. Pošto je oružana borba jedna od komponenata rata, to pitanje šta je rat ne bi trebalo pominjati, već taj pojam (rata) objasniti kroz odgovor na potpitanja o ratu kao društvenoj i istorijskoj pojavi.

U Vojnom rečniku, prema načinu ratovanja, prostoru i vrsti primenjenih sredstava, rat se deli na opšti svetski i lokalni. Objedinjavanje ovih pitanja i isticanje da od njih zavisi ocena da li je rat svetski ili lokalni — netačno je. Takođe se ne može prihvatiti postavka u Vojnom rečniku da s obzirom na prostor na kome se rat izvodi postoji pomorski rat, vazdušni rat i sl. Da se pitanje, kako ih Vojni rečnik postavlja, potpunije shvate potrebna su izvesna objašnjenja. Ako pod načinom ratovanja Vojni rečnik podrazumeva frontalna dejstva, patrizanska dejstva i teritorijalna dejstva, to su onda oblici oružane borbe (o čemu sledi objašnjenje) a ne oblici (način) ratovanja. Najvažnija komponenta rata je oružana borba. Borbu vode oružane snage. Oružana borba se odvija u vidu operacija, bojeva i borbi. Operacije vode samostalni korpusi i armije. Boj vode združene jedinice, a borbu jedinice zaključno sa pukom. U Ratnoj službi, str. 15, izdanje 1964, objašnjeno je da i puk pri samostalnom dejstvu može voditi boj. U odnosu na prostor operacije, bojevi i borbe vode se na kopnu, moru i vazduhu, samostalno ili kombinovano. Njih izvode jedinice rodova, združene i operativne jedinice kopnene vojske, Ratne mornarice i Ratnog vazduhoplovstva. Prema tome, ne postoji vazdušni i pomorski rat, a da li će rat biti lokalni ili opšti svetski rat, presudan je broj država koje vode rat i snage (ljudske i materijalne) koje se u vođenju rata upotrebljavaju.

Borba, boj i operacija, odnosno oružana borba može se voditi različitim oružjem: nuklearnim, hemijskim, biološkim, konvencionalnim i podmorničkim, i to na kopnu, moru i vazduhu. U kakvom se međusobnom odnosu mogu upotrebiti ove vrste oružja zavisi od uticajnih faktora. Prema tome, u Vojnom rečniku podela rata prema sredstvima kojima se vodi, ili se može voditi, i objašnjenja šta je nuklearni, termonuklearni, hemijski, biološki, podmornički i konvencionalni rat — neprihvatljiva su.

U Vojnom rečniku, prema obliku i karakteristikama dejstva, rat se deli na partizanski i frontalni. Mislim da se ovakvo objašnjenje ne može prihvatiti. Prema obliku i karakteristikama dejstava, odnosno po načinu vođenja, ne rat, već oružana borba se deli na frontalna dejstva, partizanska dejstva i teritorijalna dejstva. Frontalna dejstva vodi operativna vojska, partizanska dejstva partizanske jedinice, a teritorijalna dejstva teritorijalne jedinice. Ne znam zašto je Vojni rečnik u ovim pitanjima odstupio od precizno datih objašnjenja u Ratnoj službi — izdanje 1964. godine.

Isto tako, teško se složiti sa objašnjenjem u Vojnom rečniku da prema karakteru i pokretljivosti rat može biti manevarski i pozicioni. Ovim se može karakterisati oružana borba u celini, ili pojedini njegovi delovi u pojedinim vremenskim periodima.

Dakle, u Vojnom rečniku se na nekim mestima odvaja, a na drugim mestima ne pravi razlika između rata i oružane borbe i njenih oblika. Isto tako, često se nailazi u dnevnoj štampi, raznim drugim publikacijama i analizama da se između rata, s jedne strane, i oružane borbe i njenih oblika, s druge, ne pravi razlika. Od takvih proizvoljnosti, vojnostručnu terminologiju i pojmove treba čuvati i kod ljudi ne stvarati zbrku, jer i službeno nije dozvoljena ovakva upotreba ovih termina i pojmova.

2) U Vojnom rečniku, na str. 325, u delu u kome se objašnjava čime se bavi taktika, između ostalog stoji objašnjenje da je taktika: „teorija i praksa pripremanja, obezbeđenja i vođenja bojeva združenih taktičkih jedinica, odnosno borbe u užem smislu nižih taktičkih jedinica”. U delu gde se govori o podeli taktike, stoji: „Taktika boja združenih taktičkih jedinica naziva se opštom taktikom. Pored opšte taktike vidovi, rodovi i službe oružanih snaga imaju svoju taktiku u skladu sa svojim naoružanjem, tehnikom, opremom, organizacijom i zadacima”.

Nije jasno zašto se u Vojnom rečniku na ovom i na još mnogo mesta borba kao oblik oružane borbe, koju vode jedinice rodova, a i službi (kada im je neprijatelj nametne), naziva „borba u užem smislu”. I u Ratnoj službi, izdanje 1964. god., str. 15, se pominje borba u užem smislu. Mislim da se ovaj dodatak „u užem smislu” u vojnostručnoj terminologiji pogrešno upotrebljava, jer kao što je rečeno oružana borba se deli na operacije, bojeve i borbe.

Kod podele taktike, jasnija i sadržajnija bila bi postavka da se taktika deli na taktiku združenih jedinica, taktiku jedinica rodova i taktiku jedinica službi, ali ne i taktiku vidova, kako stoji u Vojnom rečniku, jer nje nema. Smatram da bi na odgovarajući način u Vojnom rečniku trebalo objasniti šta izučava i kako se deli taktika združenih jedinica, taktika jedinica rodova i taktika jedinica službi.

3) O podeli jedinica rodova i združenih jedinica po sastavu i u taktičkom pogledu u Vojnom rečniku, a i u zvaničnim pravilima ima zbrke i nejasnoća. Tako npr. u Ratnoj službi, izdanje 1964. god., dato je objašnjenje da su združene jedinice divizije i brigade, ali se isto tako u njoj na nekim mestima pojavljuju termini „niže jedinice” (str. 15) i „viša taktička jedinica združenog sastava” (str. 31). U Vojnom rečniku, str. 373, je objašnjeno da su združene jedinice brigade i divizije. Za puk, str. 262, se kaže da je „taktička jedinica združenog sastava rodova vojske”. Isto tako na str. 322 stoji da se jedinice dele na više taktičke i niže taktičke jedinice, a na str. 167 daje se objašnjenje termina nižih taktičkih jedinica, pa se kaže: „taktičke jedinice (v) koje vode borbu u užem smislu. Niže taktičke jedinice u pešadiji i oklopnim jedinicama sačinjavaju: četa (v), bataljon (v), puk (v) i njima ravne jedinice u avijaciji i mornarici”. Dalje se na str. 359 za vod, pod br. 1, kaže da je „vod u pešadiji, oklopnim jedinicama, artiljeriji, inženjeriji, jedinicama veze, atomsko-biološko-hemijskim jedinicama i drugim, taktička jedinica”. U borbenom pravilu za pešadijski puk i bataljon, str. 14, za pešadijski

puk prva rečenica glasi: „...pešadijski puk je taktička jedinica združenog sastava”.

U Vojnom rečniku, str. 105, je trebalo da se pored podele jedinica po cilju, objasni i podela jedinica po sastavu i time raščisti pojam koje su združene, a koje rodovske jedinice. Propust je i Ratne službe, izdanje 1964. god., što u odeljku „Jedinice” nije objašnjeno koje su jedinice rodova.

Puk je rodovska a ne združena jedinica, kako se to objašnjava u navedenom borbenom pravilu i Vojnom rečniku. Za sastav puka u Vojnom rečniku treba, po mom mišljenju, dati sledeće objašnjenje: puk je jedinica roda (pešadije, inžinjerije, veze, avijacije, artiljerije i dr. rodova) u čijem se sastavu nalaze i odgovarajuće jedinice rodova i službi. Isto tako u Vojnom rečniku bi trebalo objasniti da se jedinice po sastavu dele na: armije, korpuse, združene jedinice (divizije i brigade) jedinice rodova (vod, četa — baterija, bataljon — divizion i puk) i jedinice službi (vod, četa i bataljon).

Mislim da je pravilna konstatacija da su u nas taktičke jedinice, jedinice koje vode boj i borbu. Taktika se ne deli na višu i nižu taktiku. Zašto onda deliti jedinice na više taktičke i niže taktičke jedinice. Ako se oseća potreba za podelom, zašto se ne precizira koje su više, a koje niže taktičke jedinice. Mesto ove, mislim da bi pravilnija i sadržajnija bila podela na združene jedinice za vođenje boja (divizije i brigade), jedinice rodova za vođenje borbe i jedinice službi (sanitetske, intendantske i tehničke) kada im borbu nametne neprijatelj.

Objašnjenja data u Vojnom rečniku za vod i niže taktičke jedinice su međusobno kontradiktorna, a objašnjenje o vodu se ne slaže ni sa odgovarajućim borbenim pravilima vodova i četa (baterija).

4) Za termin „međuprostor” u Vojnom rečniku, str. 144, između ostalog stoji da je to „neposrednut deo fronta između jedinica ili otpornih tačaka, čvorova i rejlona odbrane. Međuprostori se obavezno osmatraju, zaprečavaju, obezbeđuju manjim snagama i štite vatrom artiljerije, minobacača i drugih vatrenih sredstava”.

Za četnu otpornu tačku u Vojnom rečniku, str. 46, pored ostalog stoji objašnjenje: „...u otpornu tačku čete uključuju se sve snage i sredstva. Ostali deo rejlona odbrane osmatra se i kontroliše vatrom”.

Međuprostori mogu biti različite širine: između otpornih tačaka vodova do 200, između otpornih tačaka četa oko 500 m, dok između odbrambenih čvorova mogu biti i do 2 km. Zavisno od situacije, međuprostori mogu biti i mnogo veći. Vodni i četni međuprostori često se mogu kontrolisati i zatvarati preprekama, patrolama, stražarima i vatrom vatrenih sredstava iz susednih otpornih tačaka. Međutim, međuprostori između odbrambenih čvorova i rejlona odbrane najčešće se zatvaraju manjim jedinicama. U borbenom pravilu za pešadijsku diviziju, str. 128, za međuprostor između ostalog stoji: „...rejloni odbrane pukova načelno se dodiruju. Međutim, ako zemljište i druge okolnosti zahtevaju, između njih mogu

biti veći međuprostori. Takve međuprostore kontrolišu jedinice ili delovi posebno određeni od strane komandanta divizije". Na osnovu ovoga, mislim da nema mesta stavu u Vojnom rečniku gde se objašnjava da je međuprostor „neposednut” deo fronta.

Za grupisanje snaga u otporne tačke četa, konstatacije u Vojnom rečniku nisu u skladu sa odgovarajućim pravilima. U borbenom pravilu za četetu i vod, str. 111, između ostalog piše: „u otpornu tačku komandir čete uključuje veći deo snaga i sredstava (ponekad i celokupne snage i sredstva) koje brane najvažniji deo rejona”. Ne znam šta je motivisalo autore Vojnog rečnika da odstupe od pravilnog tumačenja ovog pitanja u borbenom pravilu.

5) U Vojnom rečniku, str. 363, za vojne ustanove se između ostalog kaže da su to: „organizacije preko kojih se ostvaruje i vrše izvesni poslovi u oblasti obrazovanja, nauke, kulture, zaštite zdravlja, pozadinskog obezbeđenja ili drugih delatnosti u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Vojne ustanove formira i određuje njihovu organizaciju. Vrhovni komandant, ako to nije preneo na dužnost Državnog sekretara za narodnu odbranu”.

Za pukovsku bazu, str. 262, stoji objašnjenje: „pozadinske jedinice i ustanove puka razmeštene u određenom rejonu (prostoriji) radi pozadinskog obezbeđenja organskih i pridatih jedinica u borbu. Čine je komanda baze, stanica za tehničko snabdevanje (v), stanica za remont (v) i intendantska stanica (v) sa propisanim materijalnim sredstvima i rezervama za život i borbu”. Za divizijsku bazu, str. 57, između ostalog se kaže da nju „razvijaju pozadinske jedinice i ustanove divizije”. Za intendantsku stanicu, str. 94, se objašnjava da je to „stanica koju razvijaju intendantske jedinice i ustanove”. Za sanitetsku stanicu, str. 295, se objašnjava da je „sanitetska stanica sanitetska ustanova (etapa) koju razvija odgovarajuća sanitetska jedinica”.

U Vojnom rečniku je pravilno objašnjeno, šta su vojne ustanove, ali kada se zna od kojih se jedinica i organa sastoje napred pobrojane stanice i baze, kao i gde i kako se razvijaju i kolike su im materijalne rezerve, onda je neshvatljivo da se baze (puka, brigade i divizije) komande baza, sanitetske i intendantske stanice sastoje i od ustanova.

Potpukovnik
Pero VUČEVIC